

Қуръони Карим дарслари (2-дарс). Ваҳий

Қуръони Карим
ДАРСЛАРИ **2-ДАРС**

Қуръони Карим дарслари Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф роҳимаҳуллоҳнинг «Қуръон илмлари» китоби асосида бериб борилади. Мавзуларнинг тўлиқ матни билан танишиш учун китобнинг ўзига мурожаат этиш тавсия этилади.

10:40 / 08.10.2018 12105

ВАҲИЙ

«Ваҳий» сўзининг луғавий маъноси

«Ваҳий» сўзи асл луғатда тезкор ва махфий хабар йўллаш маъносини билдиради. Араб тилида бу сўз яна бир неча маъноларда ҳам ишлатилади:

1. Инсондаги табиий илҳом.

Аллоҳ таоло Қасос сурасида марҳамат қилади:

فَأَلْقِيهِ عَلَيْهِ خِفَتٍ فَإِذَا أَرْضَعِيهِ أَنَّ مُوسَىٰ أُمِّ إِلَىٰ وَأَوْحَيْنَا

مِنْ وَجَاعِلُوهُ إِلَيْكَ رَادُّوهُ إِنَّا تَحْزِنِي وَلَا تَخَافِي وَلَا أَلِيمٌ فِي

الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾

«Ва Мусонинг онасига «Уни эмизавер. Бас, қўрққан чоғингда уни дарёга ташла, қўрқма, маҳзун бўлма, албатта, Биз уни сенга қайтарувчимиз ва уни расуллардан қилувчимиз», деб ваҳий қилдик» (7-оят).

Уламоларимиз ушбу оятдаги «ваҳий»нинг илҳом маъносида келганини таъкидлаганлар. Чунки Мусо алайҳиссаломнинг оналари пайғамбар бўлмаган, демак, у кишига ваҳий келмаслиги ҳам аниқ. Зотан, араб тилида, жумладан, Қуръони Каримда ҳам «ваҳий» сўзи пайғамбарларга келган махсус хабардан бошқа маъноларда ҳам ишлатилиши маълум ва машҳур.

2. Ҳайвонлардаги ғаризий илҳом – инстинкт.

Аллоҳ таоло Наҳл сурасида шундай дейди:

بُكْرَةً سَبِّحُوا أَنْ إِلَيْهِمْ فَأَوْحَى الْمِحْرَابِ مِنْ قَوْمِهِ، عَلَى فَخْرَجَ

«Бас, меҳробдан ўз қавми ҳузурига чиқди ва уларга: «Эртаю кеч тасбеҳ айтинглар», деб ишора қилди» (11-оят).

Соғлом ҳолида тилдан қолган Закариё алайҳиссалом меҳробда ибодат, тасбеҳ ва Таврот тиловати билан машғул бўлганлар. Меҳробдан чиқиб, қавмларига: «Эртаю кеч Аллоҳга тасбеҳ айтинглар», деб ишора қилганлар. Ўша ишора қилишлари ушбу оятда «ваҳий қилди» деган ибора билан ифодаланган.

4. Шайтоннинг васвасаси ва ёмонликни чиройли кўрсатиши.

Қуръони Карим шайтоннинг васвасаларини ва инсонларга ёмонликни чиройли кўрсатишини ҳам «ваҳий» сўзи билан ифода қилган.

Аллоҳ таоло Анъом сурасида шундай деб марҳамат қилади:

وَالْجِنَّ الْإِنْسِ شَيْطِينَ عَدُوَّانِي لِكُلِّ جَعَلْنَا وَكَذَلِكَ

مَا رَبُّكَ شَاءَ وَلَوْ غُرُّورًا الْقَوْلِ زُخْرَفَ بَعْضٍ إِلَى بَعْضِهِمْ يُوحِي

يَفْتَرُونَ وَمَا فَذَرَهُمْ فَعَلُوهُ ۝۱۱۲

«Ана шундай қилиб, ҳар бир набийга инсу жин шайтонларни душман қилиб қўйдик. Баъзилари баъзиларига алдаш учун жимжимадор гапларни «ваҳий» қилурлар» (112-оят).

Ушбу оятда шайтонларнинг васваса қилишлари «жимжимадор гапларни «ваҳий» қилиш» деб айтилмоқда.

Яна Анъом сурасининг 121-оятида Аллоҳ таоло бундай дейди:

وَإِن لَّفِى لَفْسُقٍ وَإِنَّهُ عَلَيْهِ اللَّهُ اسْمٌ يُذَكِّرُ لِمِمَّا تَأْكُلُوا وَلَا

وَإِن لِّيُجَدِّدِ لَكُمْ أَوْلِيَاءِ لَهُمُ إِلَى لِيُؤْحُونَ الشَّيْطِينَ

لَمُشْرِكُونَ إِنَّكُمْ أَطَعْتُمُوهُمْ

«Албатта, шайтонлар ўз дўстларига сизлар билан тортишишни васваса қилурлар».

Шайтонларнинг васвасалари тезкорлик ва махфийлик билан бажарилгани учун ҳам ушбу оятда бу ишга «ваҳий» сўзи ишлатилган. Биз уни «васваса» деб таржима қилдик.

5. Аллоҳ таолонинг фаришталарга буйруғи.

Аллоҳ таоло Анфол сурасида марҳамат қилади:

ءَامَنُوا الَّذِيْنَ فَتَبَتُوا مَعَكُمْ اَنِّي الْمَلٰٓئِكَةُ اِلٰى رَبِّكَ يُوحٰى اِذْ

فَوْقَ فَاَضْرِبُوا الرُّعْبَ كَفَرُوا الَّذِيْنَ قُلُوْبٍ فِى سَالِقِيْ

بَنَانٍ ۝۱۲ كُلِّ مِنْهُمْ وَاَضْرِبُوا الْاَعْنَاقِ

«Ўшанда Роббингиз фаришталарга: «Мен, албатта, сиз биланман, бас, сиз иймон келтирганларни собит қилинг, тезда куфр келтирганларнинг қалбларига қўрқинч соламан. Бас, бўйинлар устидан зарба беринглар ва ҳамма бармоқларига зарба беринглар», деб ваҳий қилган эди» (12-оят).

Аллоҳ таоло фаришталарга ушбу оятда келган амрларини тез ва махфий хабар орқали Ўзи билдирган эди. Шу боис бу амр «ваҳий» деб айтилган.

Ваҳийнинг истилоҳий маъноси.

Уламолар ваҳийни қуйидагича таърифлайдилар:

«Ваҳий – Аллоҳ таолонинг бандалари ичидан Ўзи танлаб олган шахсга Ўзи ирода қилган ҳидоятни тез ва махфий равишда билдиришидир».

Бошқача қилиб айтганда, Аллоҳ таолонинг Ўз анбиёларидан бирига диний кўрсатмаларини юбориши ваҳийдир. Бу юбориш тезлик билан,

бошқалардан махфий равишда бўлгани боис, унга «ваҳий» сўзи танланган.

Аллоҳ таолонинг мазкур ваҳийни, яъни диний кўрсатмаларини набийларига тезлик билан ва бошқалардан махфий равишда юбориши ҳам бир неча услуб билан бўлган. Бу ҳақиқатни Аллоҳ таолонинг Ўзи Қуръони Каримда баён қилган.

Аллоҳ таоло Шууро сурасида бундай деб марҳамат қилади:

﴿الْمُؤْمِنِينَ أُولَٰئِكَ أَنَا خَطِيئَتَنَا رَبُّنَا لَنَا يَغْفِرَ أَنْ نَطْمَعُ إِنَّا﴾

«Аллоҳнинг башар билан гаплашмоғи бўлмаган, фақат ваҳий билан, ёки парда ортидан, ёхуд элчи юборади ва ул У Зотнинг изни ила хоҳлаган нарсасини ваҳий қилур. Албатта, У Олийдир, ўта ҳикматлидир» (51-оят).

Инсон зоти учун Аллоҳ таоло билан юзма-юз гаплашиш муяссар бўлмаган. Чунки ожиз инсон бу мақомга чидай олмайди. Аллоҳ таоло инсон билан ушбу уч услубнинг бири билангина сўзлашади:

1. «...ваҳий орқали...»

Ваҳий, аввал таъкидлаб ўтилганидек, Аллоҳ томонидан бандага бирор хабарнинг махфий ва тез етказилишидир. Аллоҳ таоло пайғамбар алайҳиссаломнинг қалбига бирор хабарни етказди, пайғамбар эса унинг Аллоҳ таолодан эканини дарҳол билади.

2. «...ёки парда ортидан...»

Аллоҳ таоло Мусо алайҳиссаломга Ўзи кўринмай туриб гапиргани каби.

3. «...ёхуд элчи юборади ва ул У Зотнинг изни ила хоҳлаган нарсасини ваҳий қилур».

Бунда Аллоҳ таоло Ўзи билан пайғамбари орасида воситачи – элчи қилиб, фариштани юборади. Фаришта келиб, Аллоҳ таоло хоҳлаган нарсани пайғамбарга етказди.

Хулоса қилиб айтганда, Аллоҳ билан инсон орасидаги суҳбат бевосита ёки билвосита бўлади. Бевосита бўлганида, Аллоҳ таоло Ўз пайғамбарининг қалбига Ўзи ирода қилган маънони ваҳий қилади. Бу ё уйқудаги солиҳ туш, ё уйғоқликда пайғамбарнинг қалбига тушган илҳом, ёки оятда айтилганидек, «парда ортидан» хитоб бўлади, яъни пайғамбар каломни эшитади, аммо калом эгасини кўрмайди. Пайғамбарларнинг тушлари ҳам ваҳий бўлади. Билвосита бўлганида, Аллоҳ таоло билан пайғамбари ўртасида фаришта воситачилик қилади. Воситанинг бир тарафида Аллоҳ таоло турса, иккинчи тарафида инсонлар орасидан танлаб олинган пайғамбар туради. Яъни ўша воситали гаплашиш ҳам ҳар кимга муяссар бўлмайди.

Қуръони Карим фақат уйғоқликда, фаришта воситасида нозил бўлган.

«Қуръон илмлари» китобидан